

معماری جدید امنیتی در منطقه

لاریجانی در ریاض دنبال چه بود؟

کتر از دو سال از توافق تهران و ریاض برای ازسرگیری روابط دیپلماتیک گذشته است، اما حضور علی لاریجانی در پایتخت عربستان سعودی نشان می‌دهد که این آشتی فراتر از بازگشایی سفارتخانه‌هاست. سفر خارجی سوم او به‌عنوان دبیر شورای عالی امنیت ملی ایران (پس از بیروت و بغداد) پیامی را حمل می‌کند مبنی بر ساخت یک معماری امنیتی منطقه‌ای چندلایه که تهران به‌دنبال شکل دهی به آن از طریق ترکیبی از سیاست، اقتصاد و همکاری فاعی است.

◀ **لبنان، عراق و حال‌عریستان**

نقشه سفرهای لاریجانی الگویی واضح را آشکار می‌کند. در بیروت، او با محور مقاومت درگیر شد و بر استقلال تصمیم‌گیری لبنان تأکید کرد. در بغداد، توافق امنیتی با عراق را برای مدیریت مرزها و تهدیدهای مشترک امضا کرد. حال‌در ریاض، با بازیگری ملاقات می‌کند که برای سال‌ها در پرونده‌های یمن، سوریه و لبنان در مقابل ایران ایستاده بود. به نوشته خبرفوری؛ این توالی نشان می‌دهد که تهران مصمم است هم متحدان سنتی خود را تحکیم کند و هم رقبا را به میز مذاکره بکشاند. اگر بیروت و بغداد ستون‌های اولیه چارچوب امنیتی جدید بودند، ریاض سقفی است که بدون آن ساختار ناقص باقی می‌ماند. چرا؟ پاسخ در دو سطح نهفته است: امنیت منطقه‌ای؛ پس از آشتی‌گی‌های اخیر منطقه‌ای و تجا‌وزات اسرائیلی به‌ویژه حمله اخیر آن به قطر خطر یک بحران گسترده‌تر خلیج فارس جدی‌تر از همیشه است. در حالی‌که ایران و عربستان سعودی سال‌ها در عرصه‌های مختلف روردروری هم ایستاده‌اند، هر دو درک می‌کنند که بی‌ثباتی بیشتر تهدیدی مشترک است. اقتصاد جهانی؛ بازارهای انرژی، که از قبل تحت فشار جنگ اوکراین و حملات مکرر به زیرساخت‌های نفتی خلیج فارس قرار دارند، بیش از همیشه به هماهنگی بین دو تولیدکننده بزرگ نفت منطقه نیاز دارند. گفت‌وگوی بین تهران و ریاض نه تنها سیاستی، بلکه تأثیرات مستقیمی بر پویایی‌های انرژی جهانی دارد.

◀ **امنیت سخت**

ویژگی کلیدی این سفر، دیدار لاریجانی با وزیر دفاع عربستان سعودی، خالد بن سلمان (برادر بن سلمان و بازیگر مرکزی در ساختار قدرت پادشاهی) است. خالد پیش‌تر پیامی ویژه از پادشاه سعودی به تهران رسانده بود. گفت‌وگو‌ها در سطح دفاعی، امنیتی، نشان می‌دهد که تهران و ریاض آماده‌اند فراتر از «امنیت نرم» (دیپلماسی و اقتصاد) به حوزه «امنیت سخت» (نظامی و دفاعی) گام بردارند. با توجه به تماس‌های مداوم مقامات ایرانی با چهره‌های ارشد سعودی در سال گذشته، همکاری نظامی بین دو کشور بیش از همیشه جدی پیگیری می‌شود. خالد بن سلمان، قبلاً موضوع تحلیل‌های گسترده‌ای در طول و پس از سفرهایش به تهران بود. دیدار اخیر او با رئیس امنیت ملی ایران حالا به افق‌های جدیدی برای همکاری امنیتی و دفاعی اشاره دارد. طبق برخی گزارش‌ها، ایران پیشنهاد ایجاد اتاق عملیات مشترک علیه فعالیت‌های اسرائیلی را داده است، برنامه‌ای که جاه‌طلبانه‌اما ناممکن نیست، که بر پایه دشمن مشترک بنا شده است. پس از دیدار با لاریجانی، خالد بن سلمان در ایکسن نوشت: «در دیدارم با علی لاریجانی، روابط سعودی- ایرانی را بررسی کردیم و مسائل مورد علاقه مشترک و تلاش‌ها برای دستیابی به امنیت و ثبات را بحث کردیم. تا امروز، دو فرض ثابت بر دکترین‌های سیاست خارجی منطقه‌ای حاکم بود: «ایران تهدید منطقه‌ای است» و «اسرائیل فقط تهدیدی برای ایران است. هر دو فرض در ماه‌های اخیر جابه‌جا شده‌اند.»

◀ **موانع و تناقضات**

به‌رغم چشم‌انداز مثبت، چندین مانع عمده باقی مانده است؛ واشنگتن؛ عربستان سعودی هنوز متحد استراتژیک ایالات متحده است. هر تعمیقی در روابط تهران- ریاض حساسیت‌هایی در واشنگتن برمی‌انگیزد، و حفظ چنین توافقی‌هایی نیازمند تعادل ظریفی است. تل‌آویو؛ اسرائیل آشکارا با نزدیکی تهران و ریاض مخالف است و از طریق لابی‌های امنیتی خلیج فارس برای مسدودکردن مسیر تلاش می‌کند. بااین حال، پارادوکس واضح است: خشونت اسرائیل در غزه خود ریاض را به دوری از تل‌آویو و بازیگری در محاسباتش سوق می‌دهد.

◀ **معماری جدید امنیتی**

این سفر پیامی واحد و فراگیر ارسال می‌کند: ایران دیگر نمی‌خواهد صرفاً با «زبان زور» تعریف شود. استراتژی جدید دنبال ترکیب دیپلماسی، اقتصاد و همکاری نظامی برای ساخت امنیتی پایدار و بومی برای منطقه است. اگر موفق شود، خاورمیانه می‌تواند وارد عصری شود که مدیریت تفاوت‌ها جایگزین جنگ‌های فرسایشی بی‌پایان گردد، اما ریاض آزمون حیاتی خواهد بود. نتیجه این توقف تعیین می‌کند که آیا طرح ایران برای معماری امنیتی منطقه‌ای جدید به واقعیت تبدیل می‌شود یا به عنوان پیش‌نویسی ناتمام باقی می‌ماند.

«آرمان ملی» اقدامات تقابلی در قبال بازگشت تحریم‌ها را تحلیل می‌کند

تعلیق همکاری ایران با آژانس

گام نخست بود برای بازگشت تحریم‌های ایران که مطمئناً نیز بی‌پاسخ نخواهد ماند. هر چند که این اقدام با واکنش‌های مخالفی از سوی سایر اعضای شورای امنیت نیز مواجه شد.

◀ **موضع ایران**

تصور می‌شد که اروپایی‌ها و آمریکا با تأثیری در شورای امنیت بخواهند شرایط را به نحوی پیش ببرند که اعضا به تمدید قطعنامه لغو تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران رای ندهند. همین امر نیز اتفاق افتاد و عملاً قطعنامه ۲۲۳۱ تمدید نشد تا همه تلاش‌ها برای رسیدن به یک تفاهم و توافق در متفاوتی را در دستور کار خود قرار خواهد داد. آنچه مسلم است ایران تا حد ممکن تلاش دارد تا از مسیر مذاکره و دیپلماسی این مسأله رای‌گیری کند و از فرصت حضور در مجمع عمومی سازمان ملل و نشست‌های حاشیه‌ای آن نهایت بهره‌رآبرد. اما به هر روی اگر از این نشست‌ها نیز طرفی بسته نشد ایران نیز بر پایه منافع ملی خود پیش خواهد رفت و در این میان می‌توان دو سناریو را مطرح کرد. نخستین سناریویی که می‌توان در نظر گرفت و تندررها آن را نمایانگی می‌کند بحث خروج از NPT و آزمایش هسته‌ای است که بر پایه آن ایران به طور کلی با آژانس ارتباط خود را قطع کند و به سمت غنی‌سازی پیش از نرم مشخص شود. سناریوی دیگر بحث تغییر دکترین هسته‌ای و رفتن به سمت سلاح هسته‌ای است که روی کاغذ مطرح می‌شود. البته این در شرایطی است که طبق توافقی که میان عراقی و وزیر امور خارجه کشورمان و گروسی مدیر کل آژانس صورت گرفته اگر هر نوع اقدامی اعم از حمله به ایران یا بازگرداندن تحریم علیه ایران انجام شود این توافق با آژانس به طور خودکار باطل و از دستور کار خارج خواهد شد. حال اینکه باید دید طی یک هفته آینده قرار است چه تحولاتی رخ دهد. آیا آخرین گفت‌وگوها میان مقامات ایران و تروینکای اروپایی به نتیجه خواهد رسید و اسنپ‌بک کنار خواهد رفت یا اینکه باید منتظر شرایطی جدید باشیم.

«آرمان ملی» واکنش‌های داخلی به فعال سازی مکانیسم ماشه را بررسی می‌کند

تهدید اروپا در صحن بهارستان

کنیم، زیرا رفتارهای آنها باعث تقویت جریان دولت جعلی رژیم صهیونیستی در منطقه می‌شود که به این شکل آدم‌کشی می‌کند.»

◀ **گزینه خروج از NPT**

همواره یکی از راه‌های پاسخ متقابل به اقدامات اروپایی‌ها در زمینه پرونده هسته‌ای خروج از معاهده‌های بین‌المللی است در این مورد حسینعلی حاجی‌دلیگانی معتقد است که در اقدام متقابل باید از NPT خارج شویم. نایب رئیس کمیسیون اصل ۹۰ درباره عدم تصویب قطعنامه شورای امنیت مبنی بر لغو تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران و فعال سازی مکانیسم ماشه عنوان کرد: «به ملت بزرگ ایران می‌گویم اقداماتی که اروپایی‌ها انجام داده‌اند، در واقع کار جدیدی نیست و تحریم جدیدی برای ایران اعمال نمی‌شود. در گذشته ده‌ها برابر این تحریم‌ها اعمال شده و این صرفاً یک عملیات روانی است که هدف آن تأثیرگذاری بر اقتصاد کشور ماست». او در این مورد که مجلس شورای اسلامی طرح‌هایی را در برای اقدامات متقابل در برابر اروپا اضافه کرد: «از طرف دیگر آنها با این اقدام به عنوان یک راهکار و اهرمی پیدا کرده‌اند برای اینکه قطعنامه ۲۲۳۱، که مربوط به پایان برنامه کشورها همچون چین و روسیه مخالف این اقدام بودند، دیگر حالت یکپارچه سابق وجود ندارد. حتی بعضی از کشورها با صدور بیانیه‌ای، این اقدام را غیرقانونی دانستند لذا کارایی بازگشت این تحریم‌ها نسبت به دهه ۹۰، کمتر و کمتر خواهد شد. باید با داریت و هوشمندی از اشتباه‌های که سران کشورهای اروپایی را به عنوان سران تروریستی معرفی

گزارش

تأثیر دل‌وایسان بر سیاست ایران

تندروی داخلی خطرناک‌تر از تهدیدات خارجی است

علی محمد نمازی؛ جبهه‌پایداری ایران را منزوی می‌کند

هفته‌های گذشته در حالی که نهاد‌های امنیتی و بالادستی کشور از احتمال بالای فعال شدن اسنپ‌بک اطلاع داشتند، مسعود پزشکیان اشاره مهمی به نقش تندروی‌ها در وضعیت کشور کرد. او گفته بود: «دغدغه اصلی من، حتی پیش از بحث اسنپ‌بک، آن چیزی است که در داخل کشور در حال رخ دادن است.» ویداد ۲۴ نوشت: وی افزود: «نگرانی اصلی من درباره نغمه‌ها و صداهایی است که بلند می‌شود و می‌خواهد همین وحدت و انسجام نوپایی را که تازه در حال شکل‌گیری ست، تضعیف کند.» پدیده تندروی در سیاست ایران تنها به جدل‌های داخلی محدود نمانده، بلکه بارها در عرصه بین‌المللی نیز کشور را با هزینه‌های سنگینی مواجه کرده است. تصمیمات و رفتارهای افراطی، به‌ویژه زمانی که پای منافع ملی و پرونده‌های حساس دیپلماتیک در میان بوده، نه تنها فرصت‌های تاریخی برای کاهش فشارها را از بین برده، بلکه زمینه تحریم‌های تازه‌تر و انزوای بیشتر ایران را فراهم کرده است. نمونه روشن آن، قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌هاست که در مجلس تصویب شد. در ظاهر هدف این قانون افزایش فشار بر طرف‌های غربی بود، اما در عمل به اذعان حسن روحانی و محمد جواد ظریف باعث شد مسیر مذاکرات احیای برجام به بن‌بست بخورد.

◀ **تندروی و زیان مضاعف**

یک فعال سیاسی اصلاح طلب، درباره اظهارات اخیر مسعود پزشکیان نسبت به برخی رفتارهای افراطی بیان داشت: «تذکر مدیران ارشد کشور در بحران‌های پیش‌رو نسبت به حرکت‌های افراطی و تندروی برخی از نیروهای پیرامون، همواره یک امر جاری بوده است. روسای جمهور گذشته نیز در بهره‌های مختلف، چنین هشدارهایی داده‌اند و به‌نظر من این موضوع پدیده‌ای جدید یا متفاوت نیست. محمد عطریانفر، تصریح کرد: آنچه آقای پزشکیان مطرح کرده، بیشتر در قالب یک گفت‌وگوی صمیمانه با جامعه‌است. پیام اصلی او این است که مبادا رفتارهای تند بتواند آثار منفی بر اعتماد مردم بگذارد. پشتوانه اصلی کشور پس از جنگ، انسجام ملی و همگرایی عمومی بود که توانست به موقعیت ایران، رهبر انقلاب و سایر نهادها قدرت و استحکام ببخشد. امروز نیز این انسجام برای همه ما ارزشمند و مایه افتخار است و هشدار رئیس جمهور دقیقاً به این نقطه بازمی‌گردد؛ یعنی مراقبی از این ستون نبرومند توانمندی ملی.» عطریانفر با اشاره به مقایسه‌ای که رئیس جمهور در سخنانش مطرح کرده بود، توضیح داد: «آقای پزشکیان حق دارد بگوید که خطرات ناشی از تندروی‌های داخلی شاید مهم‌تر از تهدیدات خارجی باشد. زیرا دشمنان ما در عرصه بین‌المللی، اعم از قدرت‌های استکباری و کشورهای غربی، طبیعتاً بر اساس رفتارهای خصمانه خودشان عمل می‌کنند. آنها در قالب تحریم‌ها، از ابزارهای شورای امنیت و سایر نهاد‌های بین‌المللی استفاده کرده‌اند و همواره علیه ایران گام برداشته‌اند.» این فعال سیاسی افزود: «ما این منش دشمنان خارجی را می‌شناسیم و طبیعی است که از آنان انتظاری جز دشمنی نداشته باشیم. اما وقتی در داخل کشور و در میان نیروهای خودی، به جای همدلی و کمک، شاهد بروز تندروی‌هایی باشیم که انسجام ملی را تهدید می‌کند، زیان آن برای ما مضاعف خواهد بود. چرا که در شرایطی که انتظار یاری و همراهی داریم، اگر حرکت‌ها به سمت افراط و ضربه به وحدت اجتماعی برود، خسارت‌ها چند برابر می‌شود.» عطریانفر با بیان اینکه پیام پزشکیان را باید در همین چارچوب تفسیر کرد، ادامه داد: «این تذکر یک هشدار متعارف و قابل توجه است که یادآور می‌شود مراقبت از انسجام داخلی در مواقع بحران از هر موضوع دیگری اهمیت بیشتری دارد.»

◀ **نگاه جنگ سردی تندررها**

یک فعال سیاسی و عضو حزب کارگزاران سازندگی، با انتقاد از جریان‌های تندرو در کشور، بر این نکته تأکید کرد که اتخاذ رویکردهای افراطی در موضوعات کلان و سرنوشت‌ساز، به‌ویژه در زمینه مذاکره با غرب و به خصوص ایالات متحده آمریکا، نه تنها سودی برای کشور ندارد بلکه به انزوای بیشتر ایران در عرصه بین‌المللی می‌انجامد. علی محمد نمازی، در تشریح دیدگاه خود اظهار داشت: رفتار گروه‌های تندرو در عرصه سیاسی، به‌ویژه هنگامی که موضوعی، چون مذاکره مطرح می‌شود، آشکارا نشان دهنده عدم تعادل و نابخردی در نگاه و روش آنان است. در شرایطی که کشور بیش از هر زمان دیگری نیازمند عقلانیت، خویشتنداری و اتخاذ تصمیمات حساب‌شده است، این جریان‌ها با برخورد‌های هیجانی و مواضع غیرمنطقی صحنه سیاست را ملتهب می‌سازند. وی با اشاره به عملکرد برخی نمایندگان مجلس، گفت: نمایندگان جبهه پایداری که بر کرسی قانون‌گذاری تکیه زده‌اند، بارها و بارها چنین رفتارهای غیرمنطقی و شتابزده‌ای را از خود بروز داده‌اند. یشه این اقدامات را باید در نوعی روحیه افراطی و ناتوانی در اتخاذ رویکردهای متوازن و عادلانه جست‌وجو کرد. آنان به‌گونه‌ای بر یک موضوع خاص یا فشاری می‌کنند که حتی در مواجهه با تحولات تازه و تغییر شرایط، حاضر به بازنگری و اصلاح دیدگاه‌های خود نیستند. وی در ادامه متذکر شد: سیاست‌هایی که به‌طور غیرواقع‌بینانه به دنبال گذشته و رقابت‌های جنگ سردی نگاه می‌کنند، تنها به انزوای بیشتر کشور منجر خواهند شد. چنین رفتارهایی بیش از هر چیز بیانگر بی‌اطلاعی آنان از واقعیت‌های کشور و بی‌خبری از شرایط پیچیده و پرتحول جهان معاصر است. این عضو حزب کارگزاران با تأکید بر لزوم نگاه ملی و آینده‌نگرانه تصریح کرد: اگر مدعیان تندرو از منافع درآمدت کشور و وضعیت بحرانی کنونی شناخت دقیقی داشتند، درمی‌یافتند که اصرار بر ادامه سیاست‌های گذشته و تکرار شعارهایی همچون مرگ بر آمریکا نه تنها دستاوردی برای ایران ندارد، بلکه می‌تواند زمینه‌ساز خسارات جبران‌ناپذیر اقتصادی و سیاسی شود.